

Zakończenie

Celem rozprawy było ukazanie, jak w świetle nauczania Kościoła powinna być prowadzona katecheza ewangelizacyjna wybranych ruchów i wspólnot kościelnych. W rozwiązaniu tak postawionego problemu odwołano się do dokumentów Kościoła powszechnego, które nawiązują do ewangelizacji w ruchach i wspólnotach kościelnych. Są to dokumenty Soboru Watykańskiego II, dokumenty papieży i Stolicy Apostolskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Papieskiej Rady do Spraw Świeckich. W rozwiązaniu problemu rozprawy wykorzystano dokumenty Kościoła w Polsce oraz statuty, materiały katechetyczne i informacyjne wybranych ruchów i wspólnot kościelnych.

Aktualny i nabierający znaczenia w praktyce pastoralnej Kościoła problem pracy był rozwiązywany na trzech etapach badawczych. Na pierwszym etapie została przedstawiona analiza nauczania Kościoła dotycząca ewangelizacji i katechezy, a zwłaszcza katechezy ewangelizacyjnej, realizowanej w rodzinie, szkole i parafii. Wyniki pierwszego etapu badawczego zostały ukazane w pierwszym i drugim rozdziale rozprawy.

Rezultaty analiz zawartych w pierwszym rozdziale dysertacji wykazały, że bardzo ważnym przejawem życia Kościoła jest ewangelizacja, zarówno w ścisłym, jak i szerokim znaczeniu. Ewangelizacja w sensie ścisłym jest głoszeniem kerygmatu, które zmierza do zapoczątkowania wiary u osób nieochrzczonych. Ewangelizacja w sensie szerokim to działalność apostolska Kościoła (por. DM 23; KK 35). Treścią ewangelizacji jest Objawienie Boże zawarte w Piśmie Świętym i Tradycji, które Kościół głosi światu, dostosowując je do potrzeb i sytuacji współczesnych ludzi. Do podstawowych sposobów ewangelizacji należą świadectwo, głoszenie słowa Bożego, sakramenty i posługa charytatywna. Każdy chrześcijanin, bez względu na sprawowaną w Kościele funkcję, jest powołany do ewangelizacji. Ewangelizacja jest skierowana do niewierzących, chrześcijan innych wyznań, wyznawców innych religii oraz członków Kościoła katolickiego.

Działalność ewangelizacyjna Kościoła byłaby niepełna bez katechezy, która stanowi jej istotny element. Współczesna katecheza zakłada i kontynuuje ewangelizację w sensie ścisłym i zmierza do wychowania dojrzałej wiary katechizowanych. Dokonuje się to przez rozwijanie poznania wiary, wychowanie wspólnotowe, formację moralności, wychowanie liturgiczne,

modlitewne i apostołskie. Katecheza przekazuje Objawienie Boże, uwzględniając treści biblijne, doktrynalne, liturgiczne, eklesjalne i egzystencjalne, dostosowane do wieku oraz rozwoju religijnego katechizowanych. Działalność katechetyczna Kościoła zmierza do budowania wspólnot chrześcijańskich, które są miejscami ewangelizacji i katechezy (por. EN 58; RM 51).

W drugim rozdziale rozprawy został ukazany model katechezy ewangelizacyjnej, postulowanej przez współczesną katechetykę. Zwrócono uwagę, że katecheza ewangelizacyjna, realizując cele i zadania wskazane przez Kościół, nie przekazuje nowych treści. Jej cechą charakterystyczną jest akcentowanie funkcji ewangelizacyjnej, która może przyjąć formę ewangelizacji początkowej. Podkreślono, że katecheza ewangelizacyjna w szczególny sposób uwzględnia cele i treści kerygmatu stosowanego podczas pierwszej ewangelizacji, a także poszukuje nowego języka i metod adekwatnych do zmieniających się uwarunkowań. Przypomniano też, że nauczanie Kościoła współczesnego ukazuje katechezę ewangelizacyjną, która powinna być realizowana we wszystkich środowiskach katechetycznych, a szczególnie w rodzinie, szkole i parafii. Dlatego katecheci i duszpasterze powinni w większym niż dotąd stopniu uwzględniać wskazania katechezy ewangelizacyjnej. Prawidłowa korelacja między katechezą ewangelizacyjną w rodzinie, szkole i parafii może zwiększyć rezultaty posługi duszpasterskiej Kościoła. Szczególną uwagę w tym zakresie poświęcono wspólnocie parafialnej, w której funkcjonują wspólnoty podstawowe i ruchy kościelne, jako miejsca katechezy ewangelizacyjnej (por. DOK 261-264).

Drugi etap badawczy miał na celu przedstawienie zasadniczych cech katechezy ewangelizacyjnej wybranych ruchów i wspólnot kościelnych. Zrealizowanie tego etapu badawczego było możliwe dzięki analizie materiałów katechetycznych wybranych zrzeżeń kościelnych. Wyniki badań zostały ukazane w trzecim i czwartym rozdziale rozprawy.

Przedmiotem analiz podjętych w trzecim rozdziale dysertacji stała się katecheza Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, Ruchu Światło-Życie i Ruchu Domowy Kościół. Przeprowadzone analizy pozwoliły przybliżyć genezę, cele, podmioty, adresatów, treści, struktury, etapy i formy katechezy ewangelizacyjnej realizowanej w wybranych ruchach kościelnych.

Czwarty rozdział rozprawy ukazał katechezę ewangelizacyjną wybranych wspólnot kościelnych. Analiza katechezy przekazywanej przez

Neokatechumenat, Wspólnotę Chemin Neuf, Wspólnotę Emmanuel, Wspólnotę Błogosławieństw i Wspólnotę Jan Chrzciciel pozwoliła przedstawić – analogicznie do trzeciego rozdziału – genezę, cele, podmioty, adresatów, treści, struktury, etapy i wybrane formy katechezy ewangelizacyjnej.

Na trzecim etapie badawczym porównano wyniki uzyskane we wcześniejszych analizach. Rezultaty syntezy porównawczej zawarto w piątym rozdziale rozprawy, który ukazał podobieństwa i różnice dotyczące katechezy analizowanych ruchów i wspólnot kościelnych. Na podstawie przesłanek wynikających z podobieństw i różnic wyprowadzono postulaty katechetyczne, które zmierzają do zwiększenia efektywności katechezy analizowanych ruchów i wspólnot kościelnych. Zostały one zaadresowane głównie do duchownych i świeckich członków przedstawionych zrzezeń kościelnych.

Osiągnięciem badawczym pracy jest zestawienie porównawcze podstawowych elementów katechezy ewangelizacyjnej wybranych ruchów i wspólnot kościelnych. Po zestawieniu ze sobą wyników badań okazało się, że katecheza ewangelizacyjna wybranych ruchów i wspólnot kościelnych odznacza się wieloma podobieństwami. Dzięki zastosowaniu metody porównawczej wyodrębniono dwadzieścia pięć podobieństw, które podzielono na cztery grupy. W pierwszej grupie umieszczono podobieństwa dotyczące natury katechezy. Do grupy drugiej zaliczono cechy wspólne związane z funkcjami katechezy. W trzeciej grupie przedstawiono podobieństwa odnoszące się do istotnych elementów katechezy, zaś w czwartej – cechy wspólne dotyczące organizacji katechezy.

Badania wykazały także piętnaście różnic, które cechują katechezę analizowanych ruchów i wspólnot kościelnych. Z zestawień porównawczych wynika, że każdy ruch i każda wspólnota przekazuje swoją katechezę z zastosowaniem odmiennych struktur, programów, form czy pomocy katechetycznych i kładąc nacisk na inne aspekty. Zestawienie wyników analiz wykazało, że katecheza omawianych zrzezeń kościelnych cechuje się określonymi akcentami i pozostaje wierna własnemu charyzmatowi oraz własnej duchowości (por. DOK 262).

W odpowiedzi na braki i niedociągnięcia, wyłonione podczas syntezy porównawczej, sformułowano dwadzieścia sześć postulatów katechetycznych, podzielonych na siedem grup. Przedstawiono je w ostatniej części pracy. W pierwszej grupie umieszczono postulaty dotyczące poszerzenia kręgu odbiorców katechezy analizowanych ruchów i wspólnot kościelnych. Do drugiej

grupy zaliczono postulaty związane z realizacją zadań katechetycznych, które aktualizują cel katechezy. W trzeciej ukazano postulaty odnoszące się do formacji katechistów w ruchach i wspólnotach kościelnych. Czwartą grupę stanowią postulaty dotyczące struktur organizacyjnych katechezy. W piątej grupie zostały przedstawione postulaty odnoszące się do programów i etapów katechetycznych stosowanych w ruchach i wspólnotach kościelnych. Szósta grupa obejmuje postulaty dotyczące treści katechezy, w grupie siódmej natomiast zawarto postulaty odnoszące się do form katechetycznych i środków dydaktycznych.

Katecheza ewangelizacyjna wybranych ruchów i wspólnot kościelnych zwiększy swoje rezultaty, jeśli zostanie poszerzony krąg odbiorców. W stosunku do dotychczasowych i nowych adresatów, katecheza ewangelizacyjna ruchów i wspólnot kościelnych powinna w większym zakresie realizować wszystkie zadania katechetyczne, które prowadzą do pogłębiania więzi z Chrystusem w Kościele.

Przeprowadzone porównanie wskazuje, że trzeba zwrócić większą uwagę na przygotowanie katechistów świeckich, kleryków i księży do pracy z ruchami i wspólnotami kościelnymi. Do osiągnięć pozytywnych należy przedstawienie korzyści wynikających ze stosowania struktur organizacyjnych, etapów i programów katechetycznych, wykorzystywanych w ruchach i wspólnotach kościelnych. Zwrócono uwagę, że katecheza ewangelizacyjna ruchów i wspólnot kościelnych zwiększy swoją efektywność, gdy skoryguje programy katechetyczne i podejmie próbę udoskonalenia etapów katechetycznych. W odniesieniu do braków w zachowaniu integralności treści katechezy sformułowano postulaty dotyczące uzupełnienia treści katechetycznych. Wyniki postępowania badawczego ukazały dynamizm ewangelizacyjny w katechezie ruchów i wspólnot kościelnych, który przejawia się w poszukiwaniu i stosowaniu form oraz środków dydaktycznych adekwatnych do współczesnych uwarunkowań.

W rezultacie przeprowadzonych badań okazało się, że w analizowanych ruchach i wspólnotach kościelnych jest realizowana ewangelizacja w sensie ścisłym. Ruchy i wspólnoty kościelne nie poprzestają na ewangelizacji początkowej, ale przekazują swoim członkom katechezę dostosowaną do wieku i potrzeb. W rozprawie wykazano, że omawiane ruchy i wspólnoty kościelne są miejscami, w których urzeczywistnia się katecheza ewangelizacyjna.

Niniejsza dysertacja włącza się w nurt badań katechetycznych dotyczących katechezy realizowanej w zrzesczeniach kościelnych. Koniecznością wydaje się kontynuowanie prac badawczych z zakresu recepcji nauczania, inicjacji chrześcijańskiej i ewangelizacji w katechezie ruchów i wspólnot kościelnych. Wartościowe byłoby także podjęcie naukowej refleksji nad realizacją istotnych elementów katechezy w zrzesczeniach religijnych. Do kwestii, które warto podjąć w przyszłych badaniach, należą język przekazu, treści oraz metody stosowane w katechezie ruchów i wspólnot kościelnych. Interesująca z punktu widzenia praktyki katechetycznej wydaje się analiza programów formacyjnych zrzeseń kościelnych w zestawieniu ich z *Podstawą Programową Katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce* lub *Programem nauczania religii*. Inną kwestią wartą analiz naukowych jest rozumienie parafii, diecezji i kapłaństwa w ruchach i wspólnotach kościelnych, a także realizowana w nich współpraca duchownych i świeckich. W nurt przyszłych badań warto włączyć również postulowane w rozprawie poszerzenie formacji seminaryjnej i formacji stałej duchowieństwa, a zwłaszcza uwzględnianie problematyki ewangelizacji początkowej i katechezy w stowarzyszeniach wiernych, ruchach i wspólnotach kościelnych. Ciekawy materiał do dalszych badań może stanowić ponadto formacja katechistów zrzeseń kościelnych i stosowanie w katechezie ruchów i wspólnot religijnych środków audiowizualnych.